

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Храпкіної Валентини Валентинівни на дисертаційну роботу

Седова Вячеслава Андрійовича на тему «Модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07»Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження визначається необхідністю адаптації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації до умов сучасних трансформацій, які охоплюють глобальні економічні, технологічні та екологічні виклики. Сучасний аграрний сектор стикається з безпрецедентними змінами, зумовленими такими факторами, як глобалізація, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, цифровізація виробничих процесів та вплив кліматичних змін. Ці тенденції вимагають переосмислення традиційних підходів до підготовки кадрів, зокрема інтеграції новітніх знань, інноваційних технологій та цифрових інструментів в освітні програми.

Додатковим чинником, який посилює потребу в модернізації системи освіти, є військовий конфлікт в Україні. Війна спричинила втрату значної кількості ресурсів, включаючи інфраструктуру, земельні угіддя, а також відтік кваліфікованих спеціалістів як у середині країни, так і за її межами. Це створює суттєвий кадровий дефіцит в аграрному секторі, який є однією з ключових галузей економіки України.

Крім того, актуальність проблеми підсилюється необхідністю забезпечення продовольчої безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях. Аграрна галузь України відіграє стратегічну роль у постачанні сільськогосподарської продукції на міжнародні ринки, а також у підтримці стійкості економіки країни в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Таким чином, модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації є ключовою передумовою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, забезпечення його стійкого розвитку та адаптації до сучасних викликів. Перегляд освітніх програм, впровадження дуальної освіти, розширення співпраці з бізнесом та міжнародними партнерами дозволять скоротити кадровий голод, сприяти відновленню галузі та забезпечити її інноваційний розвиток. Виходячи з вищезазначеного, вважаю, що тема дисертаційної роботи є актуалізованим питанням сьогодення, має наукове та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Аналіз структури і змісту поданої на захист дисертаційної роботи Седова В.А. «Модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки», докладне вивчення наукових положень і висновків дисертації здобувача дозволяють дійти висновку про загальну наукову обґрунтованість викладених положень, достовірність сформульованих висновків та рекомендацій. Зміст дисертації охоплює ключові аспекти обраної теми дослідження, поставлена мета досягнута, завдання вирішені, а практичні рекомендації сформульовано у висновках роботи.

Дослідження виконано з опрацюванням наукового доробка вітчизняних і зарубіжних учених; матеріалів науково-практичних конференцій, фахових періодичних видань; законодавчих та нормативно-правових документів України; офіційних статистичних даних Державної служби статистики України; звітів підприємств; ресурсів мережі Інтернет та інших джерел. Основні положення супроводжуються достатньою кількістю відповідних ілюстративних матеріалів (в тому числі таблиць, графіків тощо), що значно підвищує рівень сприйняття матеріалу.

Дослідження базується на системному підході, комплексі загальнонаукових та спеціальних методів, що дозволило дослідити модернізацію системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки. Сформульоване дисертантом наукове завдання щодо обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробки методичних та прикладних рекомендацій щодо модернізації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки в умовах сучасних трансформацій знайшло нове вирішення в представленому дослідженні.

Рекомендації автора, висвітлені в дисертації, пройшли апробацію на агропідприємствах та в закладах вищої освіти, що підтверджується відповідними довідками. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації дисертації достатньо обґрунтовані і достовірні.

Наукова новизна отриманих результатів.

Дисертаційна робота Седова В.А. має як теоретичну, так і практичну цінність, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробці методичних та прикладних рекомендацій щодо модернізації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки в умовах сучасних трансформацій. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що в цілому автору вдалося вирішити завдання та досягти поставленої мети. У дисертації містяться результати з різним ступенем наукової новизни, до найбільш значущих з запропонованих автором можна віднести:

– удосконалено теоретичні положення щодо трактування категорії «кадри вищої кваліфікації», що розглядаються як професійний персонал з рівнем здобутих у закладах вищої освіти та в процесі практичної діяльності компетенцій, що передбачають володіння глибокими і системними теоретичними знаннями, прикладними навиками та уміннями, сукупністю

світоглядних, громадських і моральних якостей та суспільних цінностей (с. 26-34);

– удосконалено науковий підхід щодо модернізації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора, що на відміну від інших, передбачає розуміння її як певної управлінської моделі, сукупність внутрішніх складових якої знаходяться у взаємозв'язку та взаємодії між собою, формують цілісну єдність, враховують дію факторів політико-правового, науково-технологічного та соціально-економічного характеру, забезпечують якісні зміни підготовки кадрів вищої кваліфікації з урахуванням особливостей сучасних трансформацій на мікро-, макро- та мегаекономічних рівнях (с. 43-59);

– удосконалено процес вибору підходів до подолання протиріч в системі державного реагування на зміни ринку праці агросектору, які на відміну від традиційних, забезпечують задоволення попиту стейкхолдерів аграрного сектора в кадрах вищої кваліфікації на основі балансово-статистичних спостережень (с. 131-143);

– удосконалено інституціональні засади підвищення кваліфікації кадрів аграрного сектора та системи державного контролю, яка на відміну від існуючих, базується на децентралізованому адміністративному регулюванні процесу навчання кадрів; обґрунтовано, що кадрова політика потребує переорієнтації державної стратегії на встановлення вимог до кваліфікації кадрів аграрного сектора економіки та визначає взаємодію на рівнях «держава-підприємство-освіта» як відповідальних за формування трудових ресурсів країни та забезпечення необхідної якості людського капіталу через заклади вищої освіти (с.151-170);

– удосконалено методичний підхід до моделі модернізації підготовки кадрів вищої кваліфікації шляхом створення єдиної цифрової платформи «Освіта-наука-агробізнес», використання якої здійснюється на засадах приватно-державного партнерства та, на відміну від існуючих, дозволяє

враховувати специфічні особливості регіонального розвитку та задовольняти потреби роботодавців аграрного сектора (с. 173-184);

– розвинуто методичний підхід до визначення індикаторів конкурентоспроможності аграрних закладів вищої освіти, що базується на узгодженості узагальнених показників конкурентоздатності та передбачає інтеграцію різноманітних аспектів діяльності аграрних закладів вищої освіти (с. 64-74);

– надано науково-практичні рекомендації з нарощування в абсолютних і відносних величинах чисельності науково-педагогічних працівників з науковим ступенем в закладах вищої освіти, що дозволяє підвищувати їх рейтинги, приваблювати вступників, збільшувати контингент здобувачів вищої освіти, масштабувати грошові надходження до спеціального фонду та забезпечувати своєчасне реагування на потреби аграрного ринку праці (с. 106-111);

– розвинуто концептуально-методичні засади становлення та утвердження дуальної форми здобуття вищої освіти для аграрного сектору економіки, мотиваційні механізми вибору якої ґрунтуються на впровадженні новітніх цифрових платформ, системному заохочуванні здобувачів вищої освіти завдяки забезпеченню належного рівня заробітної плати та соціального пакету, гарантій тривалості угод з роботодавцями шляхом встановлення терміну роботи після завершення навчання, дотримання нормативно-правових актів щодо штрафування за порушення трудової дисципліни, що дозволяє прискорити подолання проблем кадрового дефіциту (с. 186-198).

Аналіз отриманих наукових результатів дозволяє зробити висновок про те, що вони відповідають поставленим завданням дослідження та удосконалюють існуючі теоретичні та практичні підходи до управління процесом підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектору економіки.

Повнота викладення основних положень дисертації в опублікованих працях.

Ключові положення та результати дисертаційного дослідження Седова В.А. опубліковані переважно одноосібно та у співавторстві у 7 наукових працях, з яких: 3 – статті у наукових фахових виданнях, 4 – публікації у журналах та збірках тез доповідей міжнародних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 2,65 друк. арк., з яких особисто автору належать 2,2 друк. арк. Отже, представлена кількість публікацій дозволяє вважати виконаними положення Постанови КМУ № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Отримані результати дослідження, висновки та рекомендації мають теоретичне та практичне значення. Наукове значення отриманих у процесі дослідження результатів полягає у розробці теоретико-методологічних засад, методичних та практичних рекомендацій щодо модернізації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки в умовах сучасних трансформацій.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до програм і планів наукових досліджень Одеського державного аграрного університету, у межах теми «Забезпечення соціо-еколого-економічного розвитку агропромислового виробництва та сільських територій на засадах інноваційного менеджменту та маркетингу» (номер державної реєстрації ДР 0121U109628), в рамках якої Седовим В.А. було сформовано пропозиції щодо модернізації системи підготовки кадрів вищої кваліфікації відповідно до потреб ринку праці аграрного сектору економіки.

Основні результати дисертаційної роботи виголошено та обговорено на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: I-й Міжнародній науково-практичній конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти» (м. Одеса); 10-й Міжнародній науково-технічній конференції «Інформаційні системи та технології» (Харків-Одеса); VII-й Міжнародній студентській науковій конференції «Теоретичне та практичне застосування результатів сучасної науки» (м. Чернівці); III-й Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Global society in formation of new security system and world» (м. Дніпро).

Результати досліджень набули практичного впровадження в діяльності низки підприємств: СТОВ «Роздільнянське» (довідка №241 від 05.10.2023) та СВК «Родина» (довідка б/н від 18.01.2024).

Теоретичні аспекти, методичні розробки та практичні результати проведеного наукового дослідження використовуються у освітньому процесі Одеського державного аграрного університету при викладанні освітньої компоненти «Соціальна відповідальність бізнесу», «Публічне адміністрування», «Державне та регіональне управління». Також, наукові висновки та запропонована методологія використовується в освітньому процесі Полтавського державного аграрного університету.

Відомості про дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз дисертації та наукових публікацій Седова В.А., у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, дає підстави констатувати, що здобувачем не порушено норм академічної доброчесності. Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права. Факт відсутності порушень норм академічної доброчесності підтверджується звітом подібності.

Дискусійні положення та зауваження

Даючи позитивну оцінку науковим здобуткам автора та їх практичній значущості, важливо вказати на певні зауваження та дискусійні положення, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. У п. 1.1. автором висвітлено різні підходи до визначення поняття «людський капітал» (с. 32 – 33), проте незрозуміло, яку саме концепцію людського капіталу підтримує автор. В подальшому дослідник наводить взаємозв'язок понять «робоча сила», «трудоий потенціал» «трудоі ресурси», «людський капітал», «персонал», «кадри», «кадри вищої кваліфікації» (рис 1.1), що за відсутності чіткого авторського бачення дефініцій може викликати дискусію.

2. У роботі п. 2.3. проведено дослідження стану та тенденцій розвитку системи підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора, висвітлено ключові проблеми кадрового забезпечення та взаємодії між освітніми установами та роботодавцями (с. 128-149). Проте, автором недостатньо розкрито різницю між очікуваннями роботодавців і здобувачів вищої освіти. Було б доцільно провести анкетування ширшого кола стейкхолдерів, що дозволило забезпечити розуміння мотиваційних факторів для здобувачів вищої освіти, які обирають аграрні спеціальності, та оптимізувати стратегії їхнього залучення до професійної діяльності.

3. У п. 2.1. автором здійснено оцінку забезпечення галузі в розрізі країни та її регіонів основними ресурсами, наявними суб'єктами господарювання за їх організаційно-правовими формами, працівниками в сільській місцевості тощо. У роботі (с. 82) зазначено, що дослідження здійснюється за останні п'ять років (2018-2022). Проте, у таблиці 2.1 наведено статистичні данні за період 2018-2020 роки, таблицях 2.5 – 2.6 – станом на 01.01.2022, таблицях 2.7 – 2.9 відображено інформацію за 2017 – 2021 роки, що ставить під сумнів межі дослідження.

4. У розділі 3 автором наведено та узагальнено концептуальні засади модернізації системи підготовки кадрів, зокрема механізми взаємодії між

аграрними закладами вищої освіти та аграрними підприємствами (с. 167). Однак у схемі, що представлена у роботі, не передбачено ланки взаємодії з науковими установами, попри те, що така взаємодія була визначена ключовим елементом при формуванні концепту єдиної цифрової платформи. Залишається незрозумілим, якими посадовими особами чи структурними підрозділами аграрних закладів і наукових установ здійснюватиметься взаємодія для забезпечення реалізації концепції у практичній площині.

5. У дисертаційній роботі автором запропоновано алгоритм мотивування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (с. 170-172), що є важливим для підвищення ефективності їхньої діяльності. Однак у бракує аналітичних даних, які б підтверджували доцільність і обґрунтованість запропонованого алгоритму.

Висловлені зауваження не знижують теоретичної та практичної цінності представлених у дисертаційній роботі наукових розробок автора, оскільки вони, певним чином, носять дискусійний характер та можуть бути предметом авторської аргументації на прилюдному захисті.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Седова Вячеслава Андрійовича на тему «Модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент» є завершеним науковим дослідженням, має теоретичну та практичну значущість, не порушує принципів академічної доброчесності. Поставлена мета дослідження досягнута, завдання вирішені.

Основні положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, є обґрунтованими та достовірними, отримали апробацію на науково-практичних конференціях, запроваджені у діяльність підприємств та закладів освіти. Основні результати дисертаційної роботи знайшли відображення у публікаціях автора.

За змістом і формою дисертаційне дослідження Седова Вячеслава Андрійовича на тему «Модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації» за своєю тематикою, змістом, вирішенням актуальних наукових та практичних проблем, рівнем наукової новизни, значенню отриманих результатів та наданих науково-практичних рекомендацій відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Седов Вячеслав Андрійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та управління
бізнесом Національного університету
«Києво-Могилянська академія», м. Київ

В.В. Храпкіна
В.В. Храпкіна

